PÁZMÁNY BÖLCS-ÉSZ

• ORSZÁGOS TANULMÁNYI VERSENY •

T Ö R T É N E L E M **2026/2027. I. forduló** **írásbeli teszt (*munkapéldány)***	Online kitöltendő: https://forms.gle/m6KntmHwFDf4Sqcs9 határidő: **2025. november 3.**

Kedves Versenyző!

A történelem nem csupán események egymásutánja, hanem döntések, küzdelmek, sikerek és kudarcok története is. Vannak pillanatok, amikor egy csata elvesztése vagy megnyerése, egy személyes kudarc vagy váratlan siker, egy politikai döntés vagy társadalmi változás hosszú időre meghatározza egy közösség, egy ország vagy akár egyetlen ember sorsát. Az ilyen fordulópontok gyakran jóval nagyobb jelentőséggel bírnak, mint azt kortársaik sejthették.

A PÁZMÁNY BÖLCS-ÉSZ Tanulmányi Verseny történelem szaktárgyi részének idei témája:

Sorsfordító vereségek és győzelmek. A magyar történelem közösségi és egyéni fordulópontjai

A magyar történelem bővelkedik olyan eseményekben, amelyek egyszerre tekinthetők vereségnek és kiindulópontnak, vagy éppen győzelemnek és új kihívások forrásának. Gondolhatunk katonai összecsapásokra, politikai küzdelmekre, diplomáciai sikerekre, társadalmi mozgalmakra vagy akár olyan egyéni életutakra, amelyek döntő hatást gyakoroltak saját korukra és az utókorra. A történelem tanulmányozása során fontos felismernünk, hogy a győzelem és a vereség nem mindig egyértelmű fogalmak: ami rövid távon kudarcnak tűnt, hosszabb távon új lehetőségeket nyithatott meg, míg egy diadal akár későbbi problémák forrásává is válhatott.

Korunk közéleti és médiavilágában gyakran találkozunk leegyszerűsítő történelmi értelmezésekkel, amelyek a múlt eseményeit kizárólag hősies győzelmek vagy tragikus vereségek sorozataként mutatják be. A történész feladata azonban ennél összetettebb: megérteni az események hátterét, következményeit és eltérő értelmezéseit. Az idei verseny arra ösztönöz, hogy a résztvevők ne csupán a történelmi tényeket ismerjék meg, hanem vizsgálják meg azt is, miként alakították a különböző fordulópontok a magyar közösség és az egyes emberek sorsát. Érdemes különbséget tenni – bár a határvonal nem mindig egyértelmű – a **sorsfordító**, a **sorsalakító** és a **sorselodázó** események, illetve történelmi cselekedetek között. A sorsfordító esemény megváltoztatja a történelmi pálya irányát, jellemzően egyszeri fordulópontként. A sorsalakítás ezzel szemben tudatos, szisztematikus és tartós tevékenység, amely a folyamatokat maga formálja. Szent István államszervezése nem pusztán sorsfordító, hanem egyszersmind sorsalakító is volt, hiszen tervszerűen, hosszú távon teremtette meg a magyar állam kereteit. A sorselodázás olyan mozzanat, amely olykor átmeneti sikernek tűnhet, valójában azonban csak késlelteti az elkerülhetetlen végkifejletet. Ilyennek tekinthető például az 1848–1849-es szabadságharc magyar győzelemmel végződő csatáinak mindegyike.

A továbbjutó versenyzőktől a szóbeli döntőben, a korábbi évek gyakorlatának megfelelően, egy 12 perces kiselőadást (referátumot) várunk. Az alábbi témajavaslatok csupán iránymutatásként szolgálnak: ezek közül is lehet választani, de örömmel fogadunk minden olyan szabadon választott témát, amely kapcsolódik a magyar történelem sorsfordító vereségeihez és győzelmeihez vagy sorsalakító építkezéseihez. Kérjük, hogy a választott témát lehetőség szerint szűkítsék egy jól körülhatárolható eseményre, személyre vagy problémára, és az általános áttekintések helyett konkrét példák, egyedi esetek bemutatására törekedjenek. A választható témák korszakhatára: Kr. u. 5. sz. – 1945.

Témajavaslatok

1. Egy megnyert vagy elvesztett csata, amely megváltoztatta Magyarország történelmét, illetve hosszú távon meghatározta a magyar állam vagy társadalom fejlődését.

3. Egy történelmi személy életének fordulópontja: kudarc és felemelkedés egy államférfi, tudós, egyházi személy vagy hadvezér pályáján.

4. A szabadságharcok és nemzeti küzdelmek győzelmei és vereségei a magyar történelmi emlékezetben.

5. Olyan történelmi esemény bemutatása, amelyet a kortársak vereségként éltek meg, de később kedvező változások kiindulópontjává vált.

6. Egy helyi vagy családtörténeti példa feldolgozása, amely jól szemlélteti a magyar történelem valamely sorsfordító pillanatának hatását az egyének hétköznapjaira.

Az előző évek versenyeihez hasonlóan, de nem kötelező jelleggel, az előadók egyes szám első személyben, éntörténetként is előadhatják prezentációjukat. A történelmi hitelességre gondosan ügyelve, valós és szükség esetén fiktív elemeket ötvözve idézhetik meg a múlt szereplőinek gondolatait és tapasztalatait.

A tesztfeladatok megoldásához és a felkészüléshez a közoktatásban használt tankönyvek mellett történelmi monográfiák, tanulmánykötetek, szakfolyóiratok, forráskiadások, történelmi szöveggyűjtemények, valamint a világhálón található történelmi tárgyú szakmai portálok használata ajánlott. Szakirodalomként a Wikipédia, valamint a kétes hitelességű honlapok kerülendők, feltüntetésük nem elfogadott. Az AI-eszközök használata nem tiltott, ugyanakkor erősen javasolt a generált tartalmak kritikus ellenőrzése, tartalmi és stiláris felülvizsgálata.

Jó munkát, eredményes versenyzést kívánunk!

Budapest, 2026. október 1.

A szervezők

T E S Z T K É R D É S E K

1. Továbbjutás esetén milyen témakörben készítené el szívesen a referátumot? (Nem a végleges címre, hanem egyelőre a témakörre vagyunk kíváncsiak.) **[1p]**

2. Gyűjtsön szakirodalmat (könyv és folyóiratcikk címeket, online szakirodalmat) és/vagy forrásokat, amelyek a választott témakör kidolgozásához nyújthatnak segítséget! Legalább öt mű szerzőjét és címét tüntesse fel! [5p]

3. Fogalmazzon meg előzetesen két-három olyan kérdést, amelyekre a tervezett referátum választ adhat! [4p]

4. a) Csoportosítsa az alábbi történelmi eseményeket a sorszámuk megadásával a megfelelő kategóriához!
b) Kettőt tetszése szerint válasszon ki és indokolja meg, hogy miért helyezte az adott kategóriához!

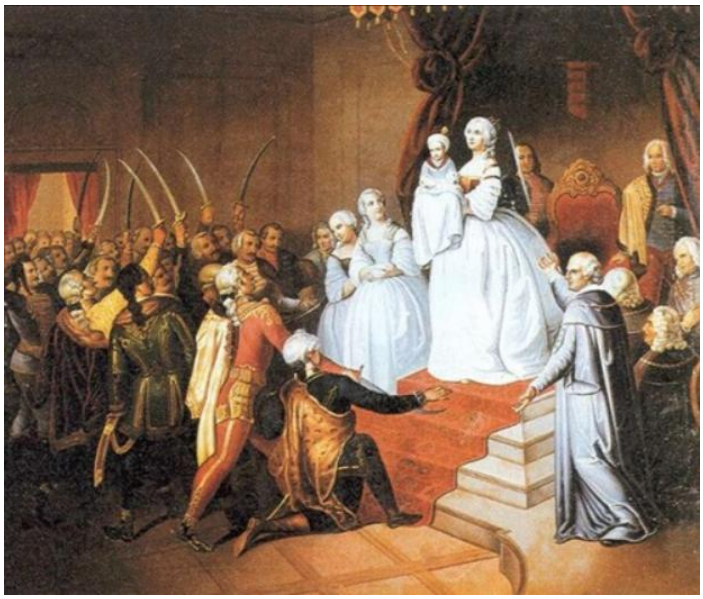
[01] A pozsonyi csata (907)
[02] IV. Béla ország újjáépítése a tatárjárás után
[03] I. Károly (Róbert) pénzreformja
[04] Mátyás király hódító hadjáratai
[05] A mohácsi vereség (1526)
[06] Váradi béke (1538)
[07] A végvárrendszer kiépítése a 16. században
[08] Szatmári béke (1711)
[09] Széchenyi István reformprogramja (1825–1848)
[10] Tavaszi hadjárat
[11] A dualizmus kori nemzet- és infrastruktúra-építés
[12] Budapest ostroma (1945)
[13] 1956. október 23.
[14] A Kádár-rendszer gazdasági reformjai és az „új gazdasági mechanizmus” (1968)
[15] Rendszerváltoztatás (1989–1990)

1. Sorsfordító események (*Egyszeri, döntő fordulópontok, amelyek megváltoztatták a magyar történelem pályájának irányát.*):

2. Sorsalakító események és cselekedetek (*Tudatos, hosszú távú, rendszerépítő tevékenységek, amelyek tartósan formálták a magyar történelmet.*):

3. Sorselodázó események és cselekedetek. (*Olyan lépések, amelyek átmenetileg javították a helyzetet vagy sikert hoztak, de nem tudták elhárítani a végső történelmi kimenetelt.*):

c) Az alábbi képen ábrázolt esemény véleménye szerint melyik kategóriához sorolható? Indokolja válaszát!

5. Mohács (1526) sorsfordító esemény volt, vagy inkább egy hosszabb folyamat végpontjaként vagy kezdőpontjaként tekinthetünk rá ? Érveljen a három kategória fogalmainak felhasználásával!

6. Igaz vagy hamis?

6.1) A sorsalakító tett mindig egyetlen eseményhez köthető.

a) igaz b) hamis

6.2) Egy történelmi mozzanat nem lehet egyszerre sorsfordító és sorsalakító.

a) igaz b) hamis

6.3) A sorselodázó esemény rövid távon lehet sikeres, de nem változtatja meg az alapvető helyzetet.

a) igaz b) hamis

6.4) Mária Terézia uralkodása alatt, az 1767-es úrbéri rendelet fő célja a jobbágyok terheinek növelése volt, hogy az állam bevételeit maximalizálja.

a) igaz b) hamis

6.5) A XVIII. században a Kárpát-medencében jelentős betelepítések zajlottak a török hódoltság alatt elnéptelenedett területek benépesítésére és a gazdaság élénkítésére.

a) igaz b) hamis

6.6) Buda 1849. május 21.-i diadalmas visszavívása a szabadságharc sorsfordító eseménye volt.

a) igaz b) hamis

7. Olvassa el alaposan az alábbi link alatt lévő tanulmányban található uralkodói levelet, majd válaszoljon a kérdésekre! https://egyhaztortenetiszemle.hu/ojs/index.php/e/hu/article/view/37

a) Ferdinánd azt írja, hogy a protestánsok ellen nem teológiai, hanem „észszerű" érveket hoz. Melyik a hat érv közül a leginkább, és melyik a legkevésbé meggyőző a mai olvasó számára?

b) Képzelje magát Miksa helyébe, aki ezt a levelet kapja. Melyik mondat fáj a legjobban, és melyik esik jól? Írjon hárommondatos rövid választ a királynak, amelyben nem hazudik, de nem is alázkodik meg.

c) Ferdinánd levele alapján melyek voltak azok a bármely ország jövőjét döntően befolyásoló szempontok, amelyet a korszak gondolkodásában sorfordítónak tartottak?

8. A következő eseménysor a második világháború utáni átalakulás egy részét írja le. Melyik a legvalószínűbb hiányzó láncszem a B és a D között, és miért éppen az?

A. A háború végén a szovjet csapatok megszállják a térséget.
B. Ideiglenes kormányok alakulnak, amelyekben még többpárti elemek is jelen vannak.
C. ?
D. Az egypárti rendszer megszilárdul, és a politikai ellenzék gyakorlatilag megszűnik.
E. A kollektivizálás és az államosítás nagyüzemi formái elterjednek.